

เรื่อง ประวัติอำเภอเมืองกำแพงเพชร

รายละเอียด

อำเภอเมืองกำแพงเพชร เป็นบ้านเมืองมาแต่สมัยใดยังไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนนัก สันนิษฐานว่าอาจจะ เป็นบ้านเมืองมาก่อนสมัยอาณาจักรสุโขทัยเพราะจากตำนานสิงหนวัติก็กล่าวถึงไว้ว่าพระเจ้าพรหม โอรสของ พระเจ้าฟ้างคราช ซึ่งประสูติเมื่อ พ.ศ.1461 พอพระชนมายุได้ 16 พรรษาก็ยกทัพขับไล่พวกขอมลงมาจนถึงเมือง กำแพงเพชร และต่อมาพระเจ้าศิริ โอรสของพระเจ้าพรหมได้อพยพไพร่พลหนีเข้าศึกษมอญมาสร้างเมืองกำแพงเพชร เป็นที่ประทับ ซึ่งปรากฏหลักฐานว่าในปัจจุบันยังมีศิลปวัตถุที่เป็นทิวาลัยของขอม เช่น วิหารพิกุลเดิม ซึ่งเป็น เครื่องชื่อบอกให้เห็นว่าเมืองกำแพงเพชรเป็นบ้านเมืองตั้งแต่อาณาจักรสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัยเมืองกำแพงเพชรเป็นเมืองเอกหรือเมืองหน้าด่าน ซึ่งในสมัยนั้นเรียกเมืองซากังราวยังมี เมืองนครชุมและเมืองซากังราวเป็นเมืองหลักหรือเป็นศูนย์กลาง มีเมืองบริวารโดยรอบทั้ง 4 ทิศ คือ ทิศเหนือ มี เมืองสุพรรณการะ(เชียงใหม่) ปัจจุบันคือ ตำบลลานดอกไม้ ทิศใต้ มีเมืองเทพนครและเมืองคนที ปัจจุบันคือ ตำบลเทพนครและตำบลคนที ทิศตะวันออก มีเมืองบางพาน ปัจจุบันคือ ตำบลเขาคีรีส อำเภอพรานกระต่าย ทิศ ตะวันตก มีเมืองโนนม่วง ปัจจุบันคือ บ้านโนนม่วง ตำบลนครชุม นอกจากนี้ยังมีเมืองบริวารอันประกอบไปด้วย เมืองแปบ ตั้งอยู่เขตตำบลนครชุม เมืองพังคา ตั้งอยู่เขตตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล เมืองโกสัมพี ตั้งอยู่เขตตำบลโก สัมพี กิ่งอำเภอโกสัมพีนคร และเมืองไทรตรึงษ์ ตั้งอยู่เขตตำบลไทรตรึงษ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับตำนานท้าวแสนปม และต่อมาได้ลูกสาวเจ้าเมืองกำแพงเพชรเป็นภรรยา คลอดลูกมาตั้งชื่อว่า “ท้าวอู่ทอง” ดังนั้น จึงสันนิษฐานได้ว่า ดั้งเดิมที่ตั้งของเมืองนี้ก็คือ “เมืองนครชุม” และ “เมืองซากังราว” อดีตจากศิลาจารึกนครชุมหลักที่ 4 และจารึก เขาสุมรุฎ หลักที่ 8 กล่าวไว้ว่า “เมืองกำแพงเพชร” มีปรากฏครั้งแรกในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา สมัยพระเจ้า อู่ทอง และคงใช้ “กำแพงเพชร” เรียกชื่อบ้านเมืองนี้มาตลอดตามลักษณะที่ตั้งของเมืองอันประกอบไปด้วยวัดวา อาราม และศิลปวัตถุโบราณ ที่มีค่าควรเมืองล้อมรอบไปด้วยป้อมปราการ กำแพงคูเมืองนั่นเอง และในสมัยกรุง ศรีอยุธยาเป็นราชธานี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในสมัยนั้นมีพระยศเป็นพระยาตากได้รับการแต่งตั้งให้เป็น พระยาวชิรปราการให้มาเป็นเจ้าเมืองกำแพงเพชร อำเภอเมืองกำแพงเพชร ได้รับการประกาศจัดตั้งขึ้นเป็น อำเภอเมื่อปี พ.ศ. 2464 เป็นส่วนหนึ่งในการปกครองของจังหวัดกำแพงเพชร

ที่ตั้งและอาณาเขต :

อำเภอเมืองกำแพงเพชร ตั้งอยู่ทางตอนกลางก่อนไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด มีอาณาเขต ติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอโกสัมพีนคร และ อำเภอพรานกระต่ายทิศตะวันออก ติดต่อ กับ อำเภอไทรงาม

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอคลองขลุง และ อำเภอขาณุวรลักษบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอคลองลาน

พื้นที่ : 1,348.536 ตารางกิโลเมตร

ประชากร : 213,181 คน (พ.ศ.2557)

ความหนาแน่น : 158.08 คน / ตารางกิโลเมตร

การปกครองส่วนภูมิภาค : อำเภอเมืองกำแพงเพชร แบ่งพื้นที่การปกครองตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ออกเป็น 16 ตำบล 215 หมู่บ้าน

สถานที่ที่น่าสนใจ ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร

วัดสว่างอารมณ์ (Sawang Arom Temple)

ตั้งอยู่ 126 บ้านนครชุม หมู่ที่ 6 ถนนทางหลวงชนบท กพ.1015 ตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพง เพชร จากตัวอำเภอเมืองไปยังเส้นทางสู่ ต.นครชุม ขั้บเลยสถานีขนส่งไปเล็กน้อย จะมีทางแยกขวาเข้าวัดสว่างอารมณ์ บริเวณปากคลองสวนหมาก ห่างจากบ้านห้าง ร.5 (บ้านพะโป้) ประมาณ 500 เมตร วัดสว่างอารมณ์ เป็นวัดที่สร้างขึ้นด้วยศิลปะแบบพม่าผสมไทย สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย โดยพ่อค้าชาวพม่า มีพื้นที่ 26 ไร่ อาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับที่ดินของเอกชน ทิศใต้ ติดต่อกับคลองสวนหมาก ทิศตะวันออก ติดต่อกับคลองแยกมาจากแม่น้ำปิง ทิศตะวันตก ติดต่อกับคลองแม่คือ มีที่ธรณีสงฆ์ จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 4 ไร่ พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มที่คลองล้อมรอบบริเวณวัด อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถ กว้าง 8.40 เมตร ยาว 14.64 เมตร สร้างด้วยการก่ออิฐถือปูน มีกำแพงวัดโดยรอบ ศาลาการเปรียญกว้าง 20.50 เมตร ยาว 48 เมตร สร้าง พ.ศ. 2526 สร้างด้วยคอนกรีต 2 ชั้น กุฏิสงฆ์ จำนวน 21 หลัง และอาคารเรียนพระปริยัติธรรม สำหรับปวชนิยวัตรุ พระประธานในอุโบสถ นอกจากนี้มีพระพุทธรูปไสยาสน์ พระพุทธรูปหลวงพ่อบุโงมค์ และพระพุทธรูปหลายขนาดและปางต่างๆ ในวิหาร ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปที่มีชื่อเสียงและเป็นที่เคารพสักการะของชาวเมืองกำแพงเพชร นามว่า “หลวงพ่อบุโงมค์” เป็นพระพุทธรูปสมัยเชียงแสน (ก่อนสุโขทัย) ขนาดหน้าตักกว้าง 2.87 เมตร สูงเกือบ 3 เมตร มีพุทธลักษณะงดงามยิ่งเป็นหลักฐานสำคัญประกอบข้อเท็จจริงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกำแพงเพชรและหัวเมืองฝ่ายเหนือ จากการบอกเล่า พบหลวงพ่อบุโงมค์ในดินลักษณะคล้ายจอมปลวก จากการขุดคล้ายหลวงพ่อบุโงมค์ภายในอุโบสถ จึงเรียกกันว่าหลวงพ่อบุโงมค์ สันนิษฐานว่าคงหลบพม่าที่มาตีเมืองในสมัยนั้น ท่านเป็นที่เคารพบูชาของชาวนครชุม และชาวกำแพงเพชรมาเป็นเวลาช้านาน เมื่อถึงวันเพ็ญเดือน 4 ชาวจังหวัดกำแพง เพชร จะจัดงานประเพณีนมัสการปิดทอง "หลวงพ่อบุโงมค์" เป็นประจำทุกปี นอกจากนั้นทางวัดยังมีเจดีย์ และวิหารที่ได้รับอิทธิพลจากทางเหนือตั้งอยู่ภายในวัด รวมถึงส่วนอื่นๆที่น่าสนใจ เช่น ศาลาเก่าของวัดท่าหมัน

ภายในประดิษฐาน หลวงพ่อมหามงคลนิมิต พระพุทธรูปศิลปะพม่า และมณฑปแบบพม่าภายในวัดยังมีพระพุทธรูปยืน “หลวงพ่อประทานพร” ประดิษฐานอยู่บริเวณด้านหน้าหอรระฆัง หลังคาของหอรระฆังได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมทางเหนือ

บ่อน้ำพุร้อนพระร่วง (บึงสาป)(Phra Ruang Hot Spring (Bungsab))

ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลลานดอกไม้ อำเภอเมืองกำแพงเพชร สามารถเดินทางไปได้ 2 เส้นทาง เส้นทางแรก ถนนสายกำแพงเพชร - สุโขทัย (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101) ห่างจากตัวเมืองกำแพงเพชร ระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร (ช่วงระยะกม.ที่ 375-376) และแยกซ้ายมือไปอีกประมาณ 7 กิโลเมตร อีกเส้นทางหนึ่งคือถนนสายบ้านหนองปลิงบ้านท่าไม้แดง โดยทางแยกเข้าบ่อน้ำพุห่าง จากตัวเมืองกำแพงเพชร ระยะทางประมาณ 21 กิโลเมตร และแยกขวามือไปอีก 5 กิโลเมตร มีพื้นที่โดยประมาณ 15 ไร่เศษ ลักษณะทั่วไป เป็นน้ำพุร้อนผุดขึ้นมาจากใต้ดินจำนวน 5 จุด มีความร้อนประมาณ 40 - 65 องศาเซลเซียส เป็นที่โจษขานว่าสามารถนำกลับไปเพื่อเป็นสิริมงคล จากการตรวจสอบของกระทรวงสาธารณสุขปรากฏว่า ไม่มีสารปนเปื้อนและเชื้อโรคอันตรายเกินมาตรฐานแต่อย่างใด

ในวโรกาส รัชพิธีเสกน้ำพระพุทธมนต์อันศักดิ์สิทธิ์เพื่อทูลเกล้าฯ ในมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ 5 ธันวาคม พ.ศ.2530 ได้มีการนำน้ำจากบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงไปร่วมพิธี ณ พระวิหารหลวง วัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพฯ ถือเป็นการยืนยันความสำคัญของน้ำพุร้อนพระร่วงได้เป็นอย่างดี

การดำเนินการโครงการ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อแผนงานพัฒนาปรับปรุงบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง ได้พิจารณาเห็นว่าบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงมีศักยภาพพอที่จะพัฒนา และปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดได้ กล่าวคือเป็นบ่อน้ำพุร้อนจากใต้ดินที่เชื่อกันว่าสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บ เช่น ปวดเมื่อยโรคผิวหนัง ฯลฯ ได้ ลักษณะเป็นบ่อโคลนสีดำขนาดรัศมี 50 เซนติเมตร อยู่ด้วยกัน 3 จุด ในบริเวณที่ไม่ห่างไกลกันนัก ซึ่งจากคุณสมบัติและความเชื่อดังกล่าวสามารถจะดำเนินการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ และก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สร้างบ่อน้ำห้องอาบน้ำ ห้องอบไอน้ำ ห้องน้ำ - ห้องสุขา ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ฯลฯ เพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว หรือ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้แก่ประชาชน และ นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ตลอดจนยังเป็นการเพิ่มรายได้ ให้แก่ประชาชน และท้องถิ่นบริเวณโดยรอบในการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกอาหาร และบริเวณต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่งด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรจึงได้อนุมัติงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2547 เพื่อดำเนินการโครงการปรับปรุงพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง เป็น 2 ระยะ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 14,477,177,70 บาท

หอไตรวัดคูยาง (Ho Trai Wat Khu Yang)

ตั้งอยู่ที่ถนนวิจิตร เขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร เป็นสถาปัตยกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ หอไตรนี้สร้างไว้กลางน้ำและมีใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันปลวกแมลงสาบและหนู เข้าไปกัดทำลายพระไตรปิฎก หนังสือ และคัมภีร์ทาง

พระพุทธศาสนา

บ้านห้าง ร.5 (Papo House)หรือ บ้านพะโป้ ตั้งอยู่ที่ ถนนทางหลวง 1078 ตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร ใกล้วัดสว่างอารมณ์ เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น สร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง รูปแบบไทยผสมตะวันตก บริเวณเชิงชายประดับด้วยไม้ฉลุอย่างประณีต เสารับชายคาและลูกกรงกันตก กิ่งให้ดูอ่อนช้อย เป็นบ้านของพะโป้คหบดีชาวพม่าผู้ศรัทธาพระศาสนา ซึ่งมีอาชีพค้าไม้ที่บริเวณปากคลองสวนหมาก เมืองนครชุม ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยได้ซื้อบ้านมาจากพระยาราม ครั้งหนึ่งสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จประพาสต้น เมืองกำแพงเพชร เมื่อปี พ.ศ.2449 ได้เสด็จเยือนบ้านพะโป้ จนเป็นที่มาของชื่อ บ้านห้าง ร.5 ตามประวัติกล่าวว่า มองสุภอหรือ พระยาตะก่า พี่ชายพะโป้ ได้เข้ามาขอรับเช่าทำการค้าไม้ จากพระยากำแพงเพชร (อ่อง) ในราวปลายรัชกาลที่ 4 จนถึงปี พ.ศ.2418 ได้ถึงแก่กรรม ต่อมา ปี พ.ศ.2429 พะโป้ได้เริ่มทำการค้าไม้ โดยตั้งบ้านเรือนที่บริเวณปากคลองสวนหมาก ซึ่งเป็นทำเลในการชักลากลำเลียงซุงไม้จากป่า ส่งลงไปยังเมืองนครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าไม้ ที่ใหญ่ที่สุดของภาคเหนือตอนล่าง ด้วยความมีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนา พะโป้ และ พระยาตะก่า (พี่ชาย) ได้ร่วมกัน บูรณะองค์พระเจดีย์และยกยอดฉัตร วัดพระบรมธาตุเจดีย์าราม ที่นครชุมแห่งนี้

สิริจิตอุทยาน (Sirichit Park)

เป็นสวนสาธารณะเอนกประสงค์ริมฝั่งแม่น้ำปิง มีเนื้อที่ 170 ไร่ ประกอบด้วยสนามเด็กเล่น สวนสุขภาพ ศาลาพักผ่อน สวนไม้ดอกไม้ประดับปลูก และลานอนุรักษวัฒนธรรมไทย ซึ่งสร้างเป็นเรือนไทย มีการแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยประจำท้องถิ่นที่ลานเวทีกลางแจ้ง และมีการจำหน่ายสินค้าโครงการ "หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" ของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอีกด้วย

ตลาดกล้วยไข่ (Banana Market or Talat Kluai Khai)

ตั้งอยู่ริมทางสายกำแพงเพชร-นครสวรรค์ ตรงกิโลเมตรที่ 343 มีเพียงกล้วยไข่ทั้งดิบและสุก กล้วยฉาบ+สินค้าพื้นเมืองอื่น ๆ

คำสำคัญ : เมืองกำแพงเพชร

ที่มา : <http://oknation.nationtv.tv/blog/guidepong/2010/05/23/entry-11>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2018-02-12

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=10&code_db=610001&code_type=01